

ŽVALGOMIEJI TYRINĖJIMAI SUBAČIAUS G. 83

Evaldas VAILIONIS

2004 m. Vilniuje, Subačiaus g. 83, buvusioje alaus daryklos teritorijoje, neužstatytoje sklypo dalyje buvo atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai, kurių metu ištirti 4 šurfai, iš viso 4 m² plotas, aptiktas iki 1,71 m storio XIX a. pabaigos – XX a. kultūrinis sluoksnis. Šurfuose fiksuoti sluoksniai ir struktūros sietini su alaus daryklos funkcionavimo laikotarpiu XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje bei kita XX a. ūkine veikla.

Sklypas Subačiaus g. 83 buvo toje Markučių dvaro žemių dalyje, kuri vadinosi Paplavomis. Seniausi žinomi ikonografinės šaltiniai – 1817–1819 m. Markučių arba Svistapolės dvaro ribų planas, kuriame Subačiaus gatvės kairėje pusėje pažymėtas bravoras, o kitoje, dešinėje kelio pusėje, einant iš Vilniaus miesto, maždaug tiriamos teritorijos vietoje pažymėtas nedidelis namelis („chatka“ – pastato paskirtis nežinoma). Pirklys Ovsejus Chaimas Epšteinas pastatė salyklo fabriką, 1883 m. jis buvo įregistruotas. XIX a. pabaigoje čia buvo 12 įvairaus dydžio mūrinių ir medinių pastatų.

Šurfas 1 buvo teritorijos R dalyje. Jame aptiktas 1,1 m storio kultūrinis sluoksnis. Po permaišyta rudai pilka žeme su griuvenomis, smėlio, smulkaus žvyro sluoksniais, 0,88 m gylyje, įžemyje – molio sluoksnyje, rastas medinis vandens kolektorius, orientuotas PV–ŠR kryptimi, pagamintas iš tuščiavidurių rąstų, uždengtų viršuje lentomis. Šurfas 2 tirtas teritorijos P dalyje. Jame iki 1,37 m gylio fiksuotas XX a. pradžios intensyvus stambių griuvenų sluoksnis (gerai išdegtos gelsvo molio plytos, skiedinio gabalai, olandiškų čerpių nuolaužos), susidaręs nugriovus čia stovėjusį pastatą. 1,41 m gylyje rasta plona betoninė asla, kuri buvo užlieta ant viena eile sudėtų plytų pa-

grindo. Įžemis fiksuotas 1,73 m (H_{abs} 134,22 m) gylyje. Šurfas 3 buvo PV teritorijos dalyje. Dalis šurfo suardyta XX a. pabaigoje perkavimo metu. Nesuardytoje šurfo dalyje aptiktas 1,04 m storio kultūrinis sluoksnis. Šurfo R dalyje rastas XIX a. pabaigos – XX a. pradžios akmeninis grindinys, giliau iki įžemio fiksuoti vėlyvi (XIX–XX a.) griuvenų, skiedinio, pilkšvo molio, degėsių sluoksniai. Šurfas 4 tirtas Š dalyje. Jame taip pat fiksuoti su buvusiu pastatu sietini stambių ir smulkesnių griuvenų (gelsvo molio gerai išdegtos plytos, skiedinio gabalai) sluoksniai, o 1,1 m gylyje aptikta betoninė asla, po kuria, iki 1,71 m gylio buvo dar keli vėlyvi griuvenų, pilko molio su medienos fragmentais sluoksniai. 1,4 m gylyje surasti keturi cilindriniai butelių kamščiai iš kamštinio medžio. P šurfo dalyje 0,94 m gylyje surasta vėlyva (XIX a. pabaigos – XX a. pradžios) plytų mūro sienos dalis orientuota R–V kryptimi.

Tyrinėjimų metu surastas 31 radinys. Tai buitinės žiestos keramikos, stiklo indo šukės, datuojamos XVII–XIX a. Su alaus daryklos funkcionavimo laikotarpiu sietini XIX a. pabaigos – XX a. pradžios olandiškų čerpių fragmentai, keletas butelių kamščių iš kamštinio medžio, geležinės spynos lankelis.

SURVEY AT THE SUBAČIAUS STREET 83

In Vilnius at the Subačiaus Str. 83, in the free sector of the former brewery site an archaeological survey was performed. During that 4 test pits with the total area of 4 m² were excavated and an up to 1.71 m thick cultural layer datable to the late 19th–20th century was found. Remains of brick constructions and a wooden water mani-

fold were discovered. Cultural layers and structures found in the test pits were relevant to the brewery which functioned in the late 19th – early

20th century as well as to other economical activities of the 20th century. Individual finds collected dated to the 17th–19th century.

TYRINĖJIMAI MAIRONIO G. 10

Robertas ŽUKOVSKIS

2004 m. buvo vykdomi archeologiniai tyrinėjimai Vilniuje, Šv. Pranciškaus ir Šv. Bernardino bažnyčios ir vienuolyno ansamblio teritorijoje, rekonstruojamo oficinios pastato (Maironio g. 10) vietoje. Avarinės būklės pastate, kurį numatyta pritaikyti vienuolyno reikmėms, atkasti ir tvirtinti pastato PV kampo pamatai, atlikta išorinių sienų pamatų hidroizoliacija, Š pastato dalyje ir tarpuvartėje iškastos naujos rūšio patalpos, kurios sujungtos su jau esamu rūsiu. Iširtas 349 m² plotas.

Dviaukštė oficina buvo pastatyta XVIII a. pradžioje. Tuo metu suformuota tūrinė planinė struktūra išlikusi iki šiol.

Anksčiau archeologiniai tyrinėjimai oficinios pastato viduje vykdyti nebuvo. Pastato aplinkoje archeologiniai tyrinėjimai vyko 1997 (archeologas V. Daminaitis) ir 1999 m. (archeologas V. Vainilaitis).

Atkastų oficinios pamatų įgilinimas – 1,47–2,5 m, 0,1–0,9 m gylyje rasti 0,34–0,7 m pločio pamatų praplatėjimai. Tokios masyvios banketės mūrytos dėl pelkėto ir nestabilaus grunto. Taip pat fiksuoti ankstesnio užstatymo (iki XVIII a. pradžios) mūrų fragmentai. Dalis jų panaudota statant oficinios pastatą. Tranšėjoje prie oficinios V ir P sienos bei P korpuso patalpose atkasti miesto gynybinės sienos fragmentai. Gynybinė siena orientuota V–R kryptimi, o ties patalpos B ŠR kampe ji pasuka į PR pusę. Sienos plotis – 1,46–1,7 m. V tranšėjoje ir patalpoje B gynybinės sienos apačia pasiekta apie 3 m gylyje (87 pav.).

Ties gynybinės sienos posūkiu buvo įrengtas gynybinis bokštas, orientuotas ŠR–PV kryptimi. Jo paskirtis – saugoti buvusių Bernardinų vartų R pusę. P oficinios korpuso patalpose A, B, D, Š koridoriuje ir tranšėjoje prie P sienos atkasti šio gynybinio bokšto kampe (V, R, Š ir P) fragmentai. Mūrų plotis – 1,7–2 m. Jų paviršius buvo 0,16–2,2 m gylyje nuo buvusio oficinios grindų bei žemės paviršiaus. Bokšto pamatų apačia nepasiekta. Atlikus šių mūrų apmatavimus nustatyta, jog buvusio keturkampio bokšto išorinis perimetras buvo apie 6,5x8,8 m.

Prie oficinios R pamato (R tranšėja), 1,76–1,98 m gylyje, aptiktas XVI–XVII a. pastato V kampas. 1–1,2 m pločio pamatų fragmentai, mūryti iš stambių akmenų ir plytų, rištų moliiu. Tikėtina, jog tai – medinio pastato pamatų liekanos.

Ties oficinios Š pamatu atkasti arkinių ir juostinių pamatų bei plytelių (18,5x18,5x2,9 cm) grindinio fragmentai taip pat priklausė ankstesniam, iki XVIII a. pradžios stovėjusiam pastatui. Dalis jo pamatų panaudota statant oficiną.

Šventoriaus teritorijoje (Š tranšėjos V dalyje ir V tranšėjos Š dalyje) aptikta daug į pamatų duobę sumestų žmonių kaulų iš suardytų XVI–XVII a. palaidojimų. Didžioji kaulų dalis aptikta apatinėje kultūrinio sluoksnio dalyje. Surinkti kaulai priklausė ne mažiau kaip 177 asmenims. Iš jų du trečdaliai vyriškos lyties ir ne mažiau kaip 12 vaikų.